

Laboratorní preanalytická fáze

příprava analytického vzorku

Preanalytická fáze

- Proces laboratorní diagnostiky
- Tři fáze: preanalytická
analytická
postanalytická
- Preanalytická – mimolaboratorní
laboratorní
- Mimolaboratorní – příprava pacienta,
odběr, identifikace, transport

Transport biologického materiálu

- Donáška
- Potrubní pošta
- Transportní vozidlo - chlazení

transportní vozidlo s chladícím agregátem
a monitorováním teploty

přenosný
mrazící bo

Preanalytická fáze laboratorní

- Příjem a identifikace biologického materiálu – povinné údaje, kontrola
- Vložení identifikačních údajů pacienta do LIS – manuálně, pomocí načítacího zařízení nebo automaticky při načtení čárového kódu
- Příprava analytického vzorku – centrifugace (rozložení, bezpečnost)
- Označení analytického vzorku čárovým kódem
- Vytvoření sekundárních analytických vzorků – aliquotů (aliquoting) a jejich označení štítky s čárovým kódem (labeling)
- Roztřídění analytických vzorků pro jednotlivá cílová pracoviště laboratoře (sorting)

Laboratorní informační systém (LIS)

- Laboratoře – data – jejich shromáždění a zpracování
- Tvorba laboratorního nálezu
- Předání nálezu lékaři – tisk – elektronicky
- Historie – sběr a uložení dat
- PC – síť
- Čárový kód – jedinečná číselná identifikace
- Oboustranná komunikace

LIS

- Definice metod
- Vklady
- Nálezy
- Kontrola nálezů
- Interní kontrola kvality
- Ekonomika
- Statistika

centrifugace

Způsoby centrifugace

- Diferenciální - běžná, založena na rozdílné sedimentační rychlosti částic (rozdílná hustota část. k hust. prostř.)
- Izopyknická – stejné, ale prostředí o měnící se hustotě – sacharóza, polymery
  - diskontinuální
  - kontinuální (změna hustoty plynulá)

Význam:

- odstranění sraženin (krevní koláč, deproteinace....)
- odstranění buněk (získání plazmy z nesrážlivé krve)
- izolace; koncentrace buněk
(cytologický preparát z likvoru – cytospin)
- zahuštění bílkovin (moč, likvor)
- dělení směsi nemísitelných kapalin

Centrifugační síla

- Vliv gravitace nahrazen použitím centrifugy
- Zkumavky se pohybují v tzv. rotoru po kruhové dráze
- Působí na ně odstředivá síla, je tím větší, čím větší rychlostí a po delší dráze se zkumavky pohybují (*síla závisí na poloměru rotoru a jeho rychlosti otáčení*)

$$F = m \cdot r \cdot \omega^2$$

m – hmotnost částic

r – poloměr, tj. vzdálenost dna centrifugační zkumavky od osy otáčení

ω - úhlová rychlost ($\omega = 2 \pi f$, kde f je frekvence otáček).

Relativní centrifugační síla (R);

anglický termín *Relative Centrifugal Force (RCF)*

vyjadřuje poměr mezi centrifugačním zrychlením
a zrychlením tíhovým

Udává se v násobcích g

$$\mathbf{R = r \cdot \omega^2 / g}$$

Relativní centrifugační síla R se snadno vypočítá pro kteroukoli centrifugu a daný počet otáček

$$R = 4,02 \cdot f^2 \cdot r$$

(je-li frekvence otáček uváděna v jednotkách $[s^{-1}]$ a vzdálenost r v $[m]$)

$$R = 1,12 \cdot f^2 \cdot r \cdot 10^{-5}$$

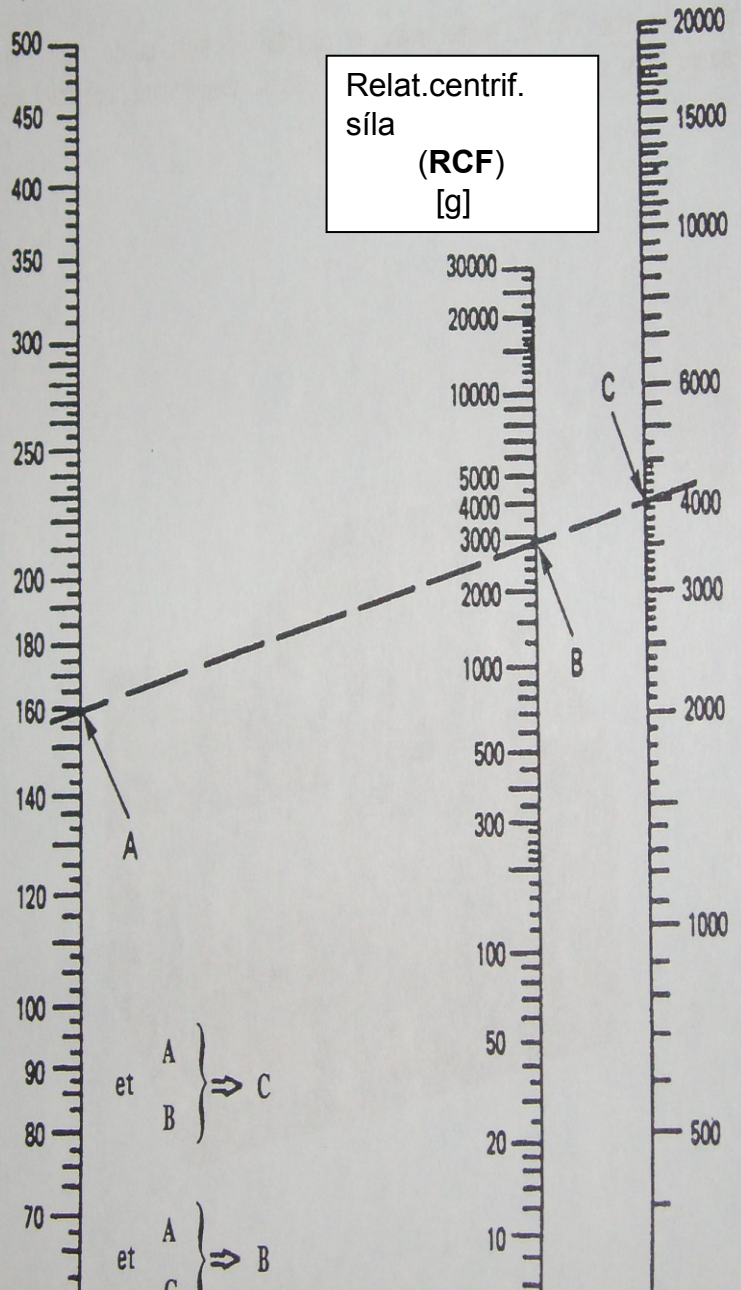
je-li frekvence otáček uváděna v jednotkách $[min^{-1}]$ a vzdálenost r v $[cm]$

Lze určit rovněž z nomogramu

r (poloměr rotoru)
[mm]

otáčky
[f / min.]

Relat.centrif.
síla
(RCF)
[g]

et A } $\Rightarrow$ C
B }

et A } $\Rightarrow$ B
C }

Typy centrifug

- Nízkoobrátkové - zrychlení $5 \cdot 10^4 \text{ ms}^{-2}$ (5000g)
- Středněobrátkové - zrychlení $2 \cdot 10^5 \text{ ms}^{-2}$ (20000g)
- Vysokoobrátkové - zrychlení 10^7 ms^{-2} –
ultracentrifugace virů
- Rotory výkyvné - menší zrychlení, rozdělení
horizontální (odstředivá síla
kolmo ke dnu)
- Rotory úhlové - větší počet otáček, kratší doba
dělení

max rpm 430

Jouan

T40

max load 3,70 kg

Jouan

v.c. 00531119

0000

SPEED / RPM

~ $\square$ 36C
● $\square$ 36C
● $\square$ 36C

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14000

min STOP
0 min TIME START

A 14

17000 mm
9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
HERAEUS SEPATECH
Cat.-No. 3743
1 2 3 4 5 6 7 8

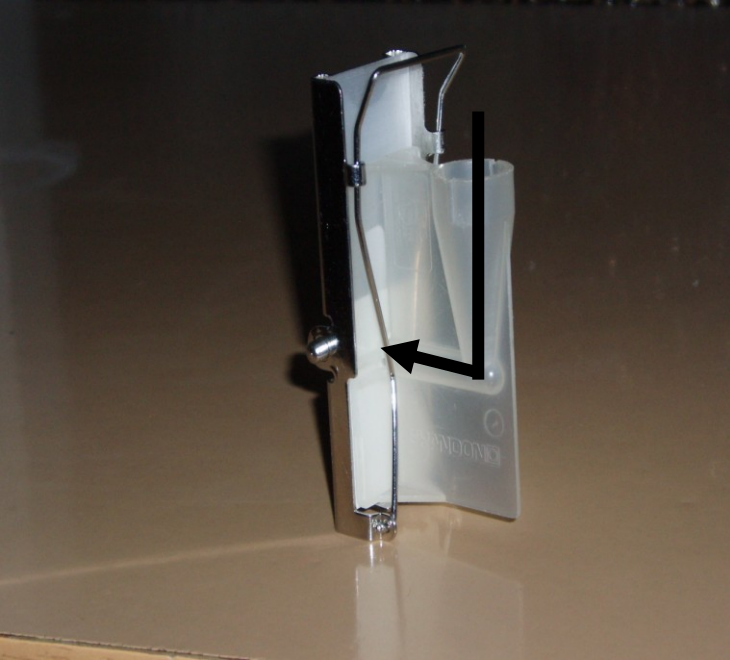
Centrifugace

- Krevní elementy (erytrocyty, leukocyty, trombocyty, v případě séra krevní sraženina) - vyšší specifická hustota - účinkem odstředivé síly do dolní části odběrové nádoby
- V horní části sérum případně plazma
- Separační gel - specifická hustota mezi krevními elementy a sérem nebo plazmou
  - po centrifugaci mezi nimi – oddělení
  - zabrání průniku látek z krevních elementů (např. draslíku) do séra nebo plasmy
  - odstraňuje nutnost sérum nebo plazmu po centrifugaci přenést do jiné zkumavky

Cytofuga

Příprava mikroskopického preparátu
k cytomorfologickému vyšetření mozkomíšního
moku - cytospin

Speciální centrifugační nádoby

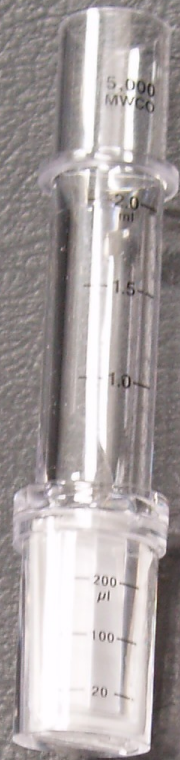
1) Zahuštění močí, likvorů

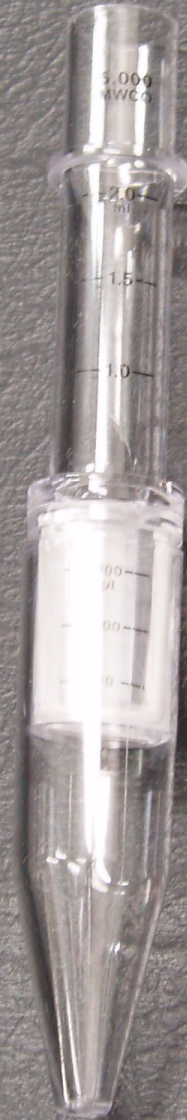
Stanovení specifických proteinů

2) Analýza ze slin

Zpracování hustých biologických materiálů

5.004
g

2.0
ml

1.5

1.0

100
µl

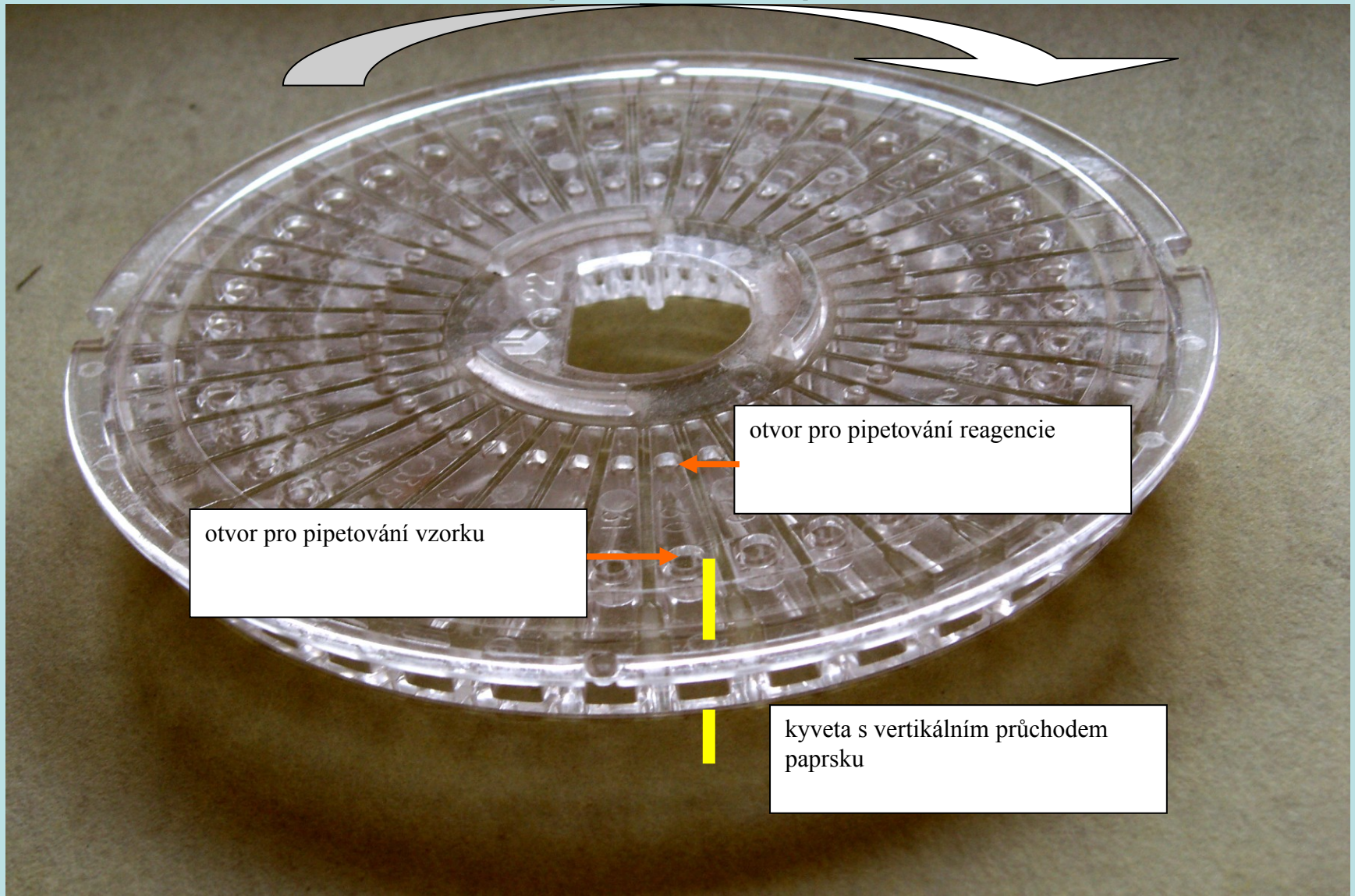
80

60

40

Centrifugační automatické analyzátořy (historie)

Automatizovaná a robotizovaná perianalytická laboratorní fáze – jednotlivé kroky :

- Identifikace biologického materiálu
- Centrifugace
- Odzátkování
- Označení aliquotů čarovým kódem - labeling
- Rozpipetování – aliquoting
- Zazátkování
- Roztřídění - sorting
- Archivace
- Skladování

Perianalytické systémy

- **Samostatně stojící** -
roztříděné primární vzorky i aliquoty se
odnášejí do příslušných analyzátorů
- **„On-line“** - přímé propojení
s automatickou analytickou linkou nebo
jednotlivými analyzátory

OLA 2000 (Danaher – dříve Olympus)

**Power Processor (Beckman Coulter) spojený s analyzátorom
(St. Dominic-Jackson Memorial Hospital, Jackson, Mississippi)**

Propojení 2x Advia 1600 a Advia Centaur - Siemens

Modular Preanalytics (Roche Diagnostic)

Základní části:

- Vstup – místo pro vkládání zkumavek
- Dopravníkový systém - transport zkumavek mezi jednotlivými funkčními jednotkami
- Laserová čtečka k identifikaci vzorku načtením čárového kódu
- (Robotizovaná centrifuga)
- Odzátkovací zařízení
- Zásobník zkumavek pro aliquoty
- Tisk a nalepení štítků s čárovým kódem
- Pipetor pro vytvoření aliquotů
- Zařízení pro roztřídění primárních zkumavek a aliquotů pro cílové analyzátory
- Chlazený sklad pro uložení vzorků – automaticky posílá vzorky pro analýzu doordinovaných testů, po uplynutí skladovací doby vyhodí vzorky

Výhody preanalytických systémů:

- Zkrácení TAT
- Úspora personálu
- Odstranění možnosti potenciální záměny materiálu
- Omezení styku s biologickým materiálem
- Zachycení sraženiny v séru
- Zájem personálu o novou přístrojovou techniku
- Reprezentativní laboratoř

Chlazený sklad p 501/p701 (k MPA), Roche

Chlazený sklad p 501/p701 (k MPA), Roche

- Ukládá 400 zkumavek/hod.**
- Automaticky zátkuje a odzátkovává**
- Likviduje vzorky po uplynutí expirace**
- Kapacita 13500 zkumavek modul p501**
- Kapacita 27000 zkumavek modul p701**

cobas®
Life and Access

cobas p 501 module

Roche storage and retrieval module

Comprehensive automation for entire sample management

- Automatic storage and retrieval of all sample types post analytics
- Large storage capacity:
  - 15,000 tubes (cobas p 501 module)
  - 30,000 tubes (cobas p 701 module)
- Efficient use of space - small footprint (14' wide by 5.5' deep)
- Automatic destopping and restopping
- Flexibility to accommodate 3rd party racks
- Customized and automatic disposal of tubes after expiration
- Tubes handled: 13-16 mm diameter, 75-100 mm height

FUJIREBIO
IMMUNOLOGICAL

HEMO
Immunologic